

Іванова Л.Г.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Семенов А.А.

Донецький національний університет економіки і торгівлі

імені Михайла Туган-Барановського

ВІДСОТКОВА ФІЛАНТРОПІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Громадські організації є тим елементом третього сектору, діяльність якого є необхідною як для населення, так і для підприємницьких структур та держави. Діяльність цих організацій в основному спрямована на задоволення потреб населення, але вона також необхідна бізнесу для підтримання своєї конкурентоспроможності. Для держави діяльність громадських організацій є важливою тому, що вони надають ті послуги, які самій державі важко чи навіть нереально надавати через труднощі виявлення реальних потреб населення того чи іншого регіону.

Як бачимо, діяльність громадських організацій є необхідною для населення, держави, бізнесу. Проте, якісне надання ними послуг вимагає залучення певних фінансових ресурсів і часто немалих, але традиційні джерела не залучають достатніх ресурсів, тому є доцільним впровадження нових механізмів фінансування неприбуткових організацій. Одним із таких механізмів є «відсоткова філантропія», яка успішно функціонує в багатьох країнах Східної Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато уваги вітчизняні науковці приділяли проблемам діяльності та фінансування громадських організацій. Так, аналіз їх окремих елементів знаходимо у працях О. Віннікова, В. Гайця, А. Колодія, С. Кириченка, В. Коваленка, С. Москвіна, С. Обушного, В. Примуша, О. Солоня, В. Сосєдової, А. Ткачука та інших.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності впровадження механізму відсоткової філантропії в Україні.

Виклад основного матеріалу. Кількість громадських організацій, зареєстрованих органами виконавчої влади та органами юстиції з часу набуття чинності Закону України «Про об'єднання громадян» (від 16 червня 1992р. № 2460–ХІІ) щорічно збільшувалась.

На 1 січня 2013р. в Україні діяло 3943 об'єднання громадян, що легалізовані Міністерством юстиції України (збільшення порівняно з 2011 р. на 5,4%), у їх числі 198 політичні партії та 3745 громадських організацій. У загальній кількості легалізованих об'єднань громадян центральні органи 3122 організацій (198 політичних партій та 2924 громадських організацій) мали всеукраїнський статус, 821 – міжнародний статус. Станом на 1 січня 2012 р. місцеві реєструючі органи легалізували 274231 структурне утворення політичних партій та 87572 громадських організацій з місцевим статусом, враховуючи місцеві осередки [2].

У структурі громадських організацій за спрямуванням та видами діяльності у 2012 р. найбільшу питому вагу (16,4%) займають оздоровчі та фізкультурно-спортивні об'єднання (порівняно з 2011р. на 4,6% більше). Об'єднання професійної спрямованості та молодіжні організації складалі відповідно 10,3% та 9,1% від загальної кількості громадських організацій, об'єднання ветеранів та інвалідів – 8,4%, освітні, культурно-виховні – 5,2% (зростання порівняно з 2011р. відповідно на 6%, 1,8%, 4,7% та 5,8%) [2].

Про результати своєї діяльності за 2012 рік органам державної статистики прозвітувало 25297 центральних органів громадських організацій (на 8% більше, ніж у 2011р.), що складає 39,7% від загальної кількості центральних органів громадських організацій, легалізованих реєструючими органами(зростання порівняно з 2011 р. на 12,5 %.) [2].

Загальна кількість членів на обліку громадських організацій, які подали звіти, складає 36,3 млн. осіб, із них 7,4 млн. (20,3% від загальної кількості) – члени, які перебували на обліку центральних органів. Кількість колективних членів, тобто установ, підприємств та організацій, колективи яких є членами центральних органів громадських організацій, нараховує 38936 одиниць, з яких

372 установи(підприємства) стали колективними членами 163 міжнародних громадських організацій, 9678 - стали колективними членами 638 всеукраїнських громадських організацій та 28886 – колективними членами 24496 місцевих громадських організацій. Крім того 17657 колективних членів-організацій приєднались до складу 134165 місцевих осередків.

Для своєї діяльності громадські організації у 2012 р. з різних джерел залучили 3,7 млрд. грн. (що на 9,6% більше, ніж у 2011р.). Надходження від благодійності склали 1,6 млрд. грн. або 44,6% від загальної суми коштів для фінансування діяльності громадських організацій, від господарської діяльності підприємств – 604,1 млн. грн. або 16,3%, від членських внесків – 533,6 млн.грн. або 14,4% [1].

Суть відсоткової філантропії полягає в отриманні громадянами права при сплаті податків перераховувати певний відсоток на користь самостійно обраних неприбуткових організацій. «Відотковий механізм» був впроваджений в Центральній Європі головним чином з метою підтримки громадянського суспільства, тобто некомерційних організацій. Перший закон, що встановлює такий механізм, був прийнятий в Угорщині в 1996 р. і дозволяв платникам податків перераховувати 1 % належного податку на користь організації громадянського суспільства за їх вибором. Приклад Угорщини наслідували Словаччина (2001 р.), Литва (2002), а недавно - Польща і Румунія (2003), що прийняли аналогічне законодавство. У всіх чотирьох країнах цей механізм стосується платників податків - фізичних осіб, а в Словаччині також юридичних осіб. Бенефіціарами в даному випадку є некомерційні організації, що займаються суспільно - корисною діяльністю, а також профспілки (Литва), державні установи (Угорщина і Литва) і церкви (Угорщина, де на користь церкви можна перерахувати ще 1 % від суми податку). До організації, що має право на отримання таких пожертвувань, можуть пред'являтися додаткові вимоги, наприклад, вона повинна існувати протягом певного часу (Угорщина) і підвищені вимоги до звітності. Ми хочемо, щоб цей механізм, який пройшов апробацію в Європі і виявився досить вдалим, був введений в Україні [4].

Звісно, впровадження відсоткової філантропії стане важливим аспектом фінансування недержавних організацій. Але її завдання полягає не тільки в цьому. По-перше, буде підвищена увага людей до системи оподаткування взагалі. Мало хто з громадян знає, скільки вони платять податків і на що вони витрачаються. Маючи можливість направити частину своїх коштів на добрі справи, людина більш відповідально ставиться до сплати податків. А вибираючи, якій організації, на які проекти направити ці кошти, людина допомагає привернути увагу на ту чи іншу проблему у державі, а також виражає свою громадянську позицію. По-друге, це сприятиме здоровій конкуренції в недержавному секторі. Пожвавилися б процеси відкритості діяльності благодійних організацій, порядку і систематизації їх роботи. Вони б почали більш ретельно підходити до планування та реалізації своїх продуктів.

У світовій практиці існує багато підходів для визначення показника активності громадянського суспільства, що включається до більш широкого поняття стану розвитку громадянського суспільства. Для цього обраховують і загальну кількість публікацій у друкованих ЗМІ, і залучення громадян до обговорення суспільно важливих проблем на конференціях, симпозіумах, круглих столах (в тому числі, за допомогою глобальної мережі Internet), і кількість проведених мітингів, демонстрацій тощо та кількості осіб, що брали у них участь. Проте, для України ці підходи не є доцільними, оскільки вони не відповідають характеристикам репрезентативної вибірки: не відображають ситуацію стосовно всієї території держави та всього її населення. Тому для розрахунку вигоди від трансферу податку, доцільно використати такий показник, який відображає громадську активність всього дієздатного населення по всій Україні. Таким показником може бути показник явки на вибори, оскільки саме він найбільше відповідає нашим вимогам: показує не лише зацікавленість населення внутрішніми справами, але бажання і здатність вплинути на їх перебіг, стати безпосереднім їх учасником. При чому, доцільніше використовувати показник явки на президентські вибори, оскільки вони проводяться за мажоритарним

принципом і супроводжуються більшою активністю, що означає, що виборці більше вірять у свою здатність впливати на зміни у державі, коли йдеться про вибір конкретного кандидата (а принцип відсоткової філантропії передбачає саме вибір конкретної організації громадянського суспільства, на користь якої здійснюється трансфер податку) [3].

Таким чином, формула матиме наступний вигляд:

$$P = \frac{T \cdot i \cdot a \cdot w}{100\%} \quad [3]$$

де Р – вигода, отримана від трансферу податку (млн. грн.);

Т– сума ПДФО, що планується до сплати в досліджуваному періоді;

і– відсоток податку, що переадресується;

а – частка усіх виборців, що з'явилися на останні президентські вибори;

w – частка працюючих виборців у загальній кількості виборців, що з'явилися на останніх президентських виборах.

Модель відсоткової філантропії, що використовується у розвинених країнах світу, передбачає переадресацію на користь організацій громадянського суспільства 1-2% сплаченого доходу. Верховною Радою України у 2010 р. було зареєстровано законопроект, який би забезпечував можливість для громадян України, що є платниками ПДФО, здійснювати трансфер податку (тобто перерахування його частини на користь відповідної неприбуткової організації). Відповідно до цього законопроекту, передбачалась переадресація 2% сплаченого доходу громадянами України, тому ми виконаємо наші розрахунки у відповідності саме до цього значення. Розмір ПДФО, що заплановано надійде до Державного бюджету України у 2014 р. складає 8 478 392,7 тис. грн., явка на президентських виборах 2010 р. склала 69,15% (0,6915), частка працюючих виборців, що проголосували на виборах 2010 р., складає 0,541.

Виконавши прості математичні розрахунки, можна розрахувати вигоду для громадських організацій, яку вони могли б отримати від трансферу податку у 2014 р. Таким чином, відповідно до формули, у 2014 р. при залученні платників ПДФО до благодійності може бути отримана наступна

вигода: $P = (8\,478\,392,7 * 2\% * 0,6915 * 0,541) / 100\% = 63435,588532$ тис. грн., а втрати минулих 2012 і 2013 років відповідно 54222,372 та 61380,646 тис. грн..

Та при введенні закону про те, що кожен громадянин має обов'язково надавати податкову декларацію, то можливе повне залучення платників ПДФО до благодійності. В такому випадку вигода 2014 року буде наступна:

$$P = \frac{T * i}{100\%} = (8\,478\,392,7 * 2\%) / 100\% = 169567,854 \text{ тис. грн..} \quad [3]$$

Висновки. Відсоткова філантропія не є ідеальним а також не може бути єдиним методом фінансування громадянського суспільства. Цей процес у розвинених демократіях є більш ефективним: можливість фінансувати програми і відшкодовувати податки, а також система пільг. Але відсоткова філантропія є першим і дуже важливим кроком до початку цього процесу.

Законодавство про відсоткові відрахування засновано на концепції «розвитку громадянського суспільства шляхом підтримки його організацій» в рамках державної політики. Серед інших мотивів, що сформували цю політику – зміцнення громадянського суспільства шляхом фінансової підтримки та розвитку інституційного потенціалу, підвищення обізнаності суспільства, розвиток культури філантропії, а також надання громадянському суспільству децентралізованої і деполітизованої державної підтримки.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт державної статистики України / Електронний ресурс. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua;
2. С. Куц Аналітична записка за результатами аналізу державної політики в галузі фінансування організацій громадянського суспільства // Куц С.. – Київ, 2006. – С. 2-12;
3. Ткачук І.Я. Відсоткова філантропія як метод залучення додаткових фінансових ресурсів громадськими організаціями України / Електронний ресурс. – Режим доступу: http://innoveconom.in.ua/archive/InnEco_2-40/67.pdf
4. Хаунина Е.А. «Процентная филантропия» – дополнительный финансовый ресурс для организаций социально-культурной сферы. — Журнал НЭА №2 (14), 2012. — С. 141–143;